

До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.028 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова
29000, м. Хмельницький,
вул. Героїв Майдану, 8

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, доцента,
доцента кафедри права Хмельницького національного університету
ПУНДИ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕГОВИЧА
на дисертацію ГАРМАТЮК ВІТАЛІЇ ОЛЕГІВНИ
«Теоретико-прикладні аспекти здійснення правосуддя у кримінальному
провадженні щодо корупційних злочинів»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
081 Право у галузі знань 08 Право

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дисертаційного дослідження, обраної Гарматюк Віталії Олегівни, не викликає сумнівів, оскільки воно присвячено нагально концептуальній як в практичній, так і в науковій сферах тематиці – здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів. Протидія корупційній злочинності та хабарництву є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, розв'язання якої для багатьох держав є надзвичайно важливою і складною справою. Це повною мірою стосується України, для якої корупційні правопорушення давно перетворилося на деструктивний чинник, що загрожує національній безпеці і основам конституційного ладу держави. Корупція – це складне правове явище, детерміноване значною кількістю факторів різноманітної соціально-правової природи. Відповідно, і антикорупційна політика держави має носити комплексний характер та реалізовуватися за допомогою різноманітних правових механізмів та правових засобів різної галузевої приналежності.

Проблематика протидії корупційній злочинності є багатоаспектною та такою, що перебуває в стані постійного доктринального та практичного аналізу. Незважаючи на доволі значний доктринальний доробок в царині протидії корупційній злочинності, низка кримінально-процесуальних аспектів у вказаній площині, зокрема в частині теоретико-прикладних аспектів здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів, залишається дослідженою побіжно або фрагментарно, що зумовлено специфікою предмету дослідження. Обрана автором тема дисертації, висновки, пропозиції та рекомендації, які виносяться ним на захист, є актуальними не тільки з доктринальної точки зору. Всебічний аналіз теоретико-прикладних аспектів здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів, висвітлення напрацювань в означеній сфері сприятимуть формуванню науково обґрунтованих положень, висновків та рекомендацій з метою удосконалення чинного законодавства та практики його застосування.

Актуальність теми підтверджується також тим, що дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова в межах науково-дослідної теми «Забезпечення прав людини у сфері боротьби зі злочинністю» (номер державної реєстрації 0117U000106).

Ступінь обґрунтованості результатів, представлених здобувачем, наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, та їх новизна

Виконана дисертація може бути охарактеризована як така, що має достатній науково-теоретичний рівень та практичну значимість положень й висновків, що пропонуються її автором.

Дисертантом коректно сформульовано мету його наукового дослідження, яка полягає у розв'язанні теоретичних та прикладних проблем, які виникають під час здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів, а також формування науково обґрунтованих положень, висновків та рекомендацій з метою удосконалення чинного законодавства та практики його

застосування. Автором окреслено наступні завдання, виконання яких мало на меті досягнення поставленої мети: провести історико-правовий та компаративістський аналіз з метою визначення становлення та розвитку правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів; встановити поняття, завдання та особливості правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів; проаналізувати міжнародно-правові стандарти забезпечення здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів; проаналізувати судовий контроль слідчих суддів Вищого антикорупційного суду за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальних провадженнях; розкрити принципи судочинства під час розгляду справ Вищим антикорупційним судом як судом першої інстанції та його ефективність; розкрити особливості апеляційного перегляду Апеляційною палатою Вищого антикорупційного суду рішення ВАКС як суду другої інстанції; дослідити здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів у Верховному Суді; провести аналіз зарубіжного досвіду судової практики у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів та практики ЄСПЛ; проаналізувати стан та визначити шляхи удосконалення системи правосуддя та його здійснення у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів; опрацювати науково-обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства щодо здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів.

Слід констатувати, що аналіз тексту роботи дозволив дійти висновку про те, що завдяки вдалому підбору та компоунуванню визначених в роботі завдань, окреслена мета досягнута, а зроблені у роботі висновки, пропозиції та узагальнення корелюють їй.

Гарматюк Віталією Олегівною продемонстровано достатній рівень оперування основними доктринальними категоріями в межах об'єкта та предмета дослідження, які сформульовані як «правові відносини, що виникають у зв'язку із здійсненням правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів» та «теоретико-прикладні аспекти здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів» відповідно.

Автором доведено можливість самостійно провадити належне наукове дослідження основних теоретичних положень та нормативно-правової бази за темою дисертації та доречно використовувати відповідні правничі дефініції, виокремлювати та формулювати сутність основних проблемних моментів в досліджуваній сфері та пропонувати шляхи їх подолання.

Окрім цього, за результатами ознайомлення з дисертацією можна дійти умовиводу про те, що здобувач належною мірою оволодів методологією наукової діяльності крізь призму застосування на відповідному професійно-науковому рівні сукупності методів наукового пізнання: синергетичного, історико-правового, формально-логічного, статистичного, порівняльно-правового, тощо.

Обґрунтованість висунутих наукових положень підкріплюється глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими і опрацьованими офіційними аналітичними матеріалами і літературними джерелами з фахових питань.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційна робота Гарматюк Віталії Олегівни складається з трьох розділів, які містять в собі дев'ять підрозділів. Ознайомлення зі змістом дисертації, наукових публікацій авторки дає підставу визначити основні наукові положення й висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора, ступінь їх обґрунтованості та достовірності:

- визначення поняття правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів як окремого виду державницької діяльності, що здійснюється судом у встановленій КПК України формі, з судового контролю за досудовим розслідуванням, розгляду кримінального провадження щодо корупційних злочинів та вирішення їх по суті з метою захисту прав і законних інтересів особи, суспільства та держави від корупційних злочинів;

- визначення поняття міжнародних стандартів забезпечення здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів як встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, гарантій здійснення правосуддя щодо фізичних та юридичних осіб у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів та які забезпечують як дотримання прав таких осіб у кримінальних провадженнях, так і організацію діяльності судової влади;

- аргументацію застосування системи визначення ефективності при здійсненні правосуддя Вищим антикорупційним судом, а також критерії для її оцінки;

- висновок, що здійснювати аналіз стану та шляхів удосконалення системи правосуддя та його здійснення у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів необхідно з питань організації системи правосуддя щодо корупційних злочинів та процесуальних аспектів системи правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів;

- висновок про те, що розумні строки розгляду кримінального провадження у корупційних злочинах можливо виконати за умови внесення змін до ч. 4 ст. 28 КПК України, водночас виконання засади розумних строків має забезпечити ВАКС, хоча її дотримання залежить від процесуальної поведінки учасників кримінального провадження, а відповідно, встановлювати обмеженні строки в добах чи місяцях для судового розгляду ВАКС кримінальних проваджень та винесення вироку не є доцільним, адже під час судового розгляду залучається значна кількість учасників, а їх неявка часто можлива з поважних причин;

- пропозиції щодо доповнення та зміни положень таких законодавчих актів як: Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Закону України «Про міжнародні договори України», КПК України.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальне наукове завдання,

яке полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних засад щодо здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів.

В результаті проведеного дослідження дисертантом сформульовано низку висновків, рекомендацій та положень, що мають як науковий, так і практичний інтерес.

В свою чергу, практичне значення результатів, отриманих автором дисертаційного дослідження, полягає в тому, що анонсовані пропозиції, висновки та узагальнення можуть бути використані як підґрунтя для подальших загальнотеоретичних наукових досліджень проблем протидії кримінальним правопорушенням загалом; в освітньому та освітньо-науковому процесі – у закладах вищої освіти під час підготовки здобувачів усіх рівнів вищої освіти, а також під час викладання навчальних дисциплін, що пов'язані із кримінальним процесом, а також боротьбою та запобіганням корупційним злочинам. Запропоновані результати дослідження також можуть бути використані під час підвищення кваліфікації адвокатів, прокурорів, слідчих, суддів, слідчих суддів, при підготовці підручників, посібників, монографій, наукових статей та тез конференцій; у практичній діяльності. Для здійснення судового розгляду, апеляційного та касаційного перегляду судових рішень у провадженнях щодо корупційних злочинів, а також для врахування під час досудового розслідування та у нормотворчій діяльності для удосконалення положень нормативно-правових актів, що регулюють правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів: кримінального процесуального кодексу України, Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та інших нормативно-правових актів.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження (у тому числі відображені у наукових публікаціях здобувача) мають необхідний рівень наукової новизни. Проведене в роботі дослідження завершується логічними та послідовними висновками.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях за темою дисертації

Основні положення дисертації Гарматюк Віталії Олегівни «Теоретико-прикладні аспекти здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів» висвітлено у шести наукових публікаціях опублікованих у виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України (з них 2 у співавторстві) та тезах 5 доповідей на наукових і науково-практичних конференціях.

Текст дисертації містить посилання на використані при проведену дослідженні наукові результати, ідеї, публікації інших авторів (список використаних джерел сформовано з 224 пунктів).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно в цілому оцінюючи дисертацію Гарматюк Віталії Олегівни «Теоретико-прикладні аспекти здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів», не нівелюючи внесок автора у сучасну кримінально-процесуальну доктрину, тим не менш, слід констатувати, що окремі узагальнення, положення та висновки, презентовані автором, потребують уточнення або додаткової аргументації.

1. Одним із результатів дисертаційного дослідження зазначено виконання завдання щодо розробки концепції щодо визначення завдання правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів. У дослідженні йдеться про необхідність діяти на упередження процесуальних помилок, на що має бути спрямоване виконання завдань правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів. Відповідно авторка формулює такі завдання правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів: правильний та своєчасний розгляд кримінального провадження щодо корупційних злочинів та вирішення його по суті; охорона прав та законних інтересів учасників кримінального провадження щодо корупційних злочинів; укріплення верховенства права та законності; захист особи, суспільства та держави від корупційних злочинів; запобігання та боротьба з корупційними злочинами.

Підтримуючи авторку, підкреслимо, що на жаль, цілісного вигляду вказана концепція у дослідженні відображення не знайшла. Можна було запропонувати розмістити концепцію щодо визначення завдання правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів як окремих документів у додатках дослідження.

2. У дослідженні запропоновано систему принципів судочинства у ВАКС як суду I інстанції та розкрито їх зміст. Дисертантка визначає такі принципи судочинства у ВАКС як суду I інстанції: законності; спеціалізації; незалежності; об'єктивності. Принцип законності передбачатиме неухильне дотримання норм кримінального процесуального закону ВАКС (в т.ч. ч. 6 ст. 368 КПК України). Принцип спеціалізації вказує на визначене коло кримінальних проваджень, яке вказане у Законі України «Про Вищий антикорупційний суд» як юрисдикція (підсудність) ВАКС. Принцип незалежності означає, що кримінальне провадження, яке підсудне ВАКС, буде розглянуте тим складом суду, на який відсутній жоден вплив. Принцип об'єктивності при розгляді кримінального провадження ВАКС передбачає відсутність заангажованості будь-кого зі складу суду по відношенню до кримінального провадження.

Підтримуючи позицію авторки, необхідно наголосити, що практичне використання наголошених принципів пов'язане з тлумаченням їх змісту і вимагає деталізації та викладення в якості окремих правових норм, які на жаль у тексті роботи не наводяться, а зміст принципів носить лише описовий характер.

3. У першому розділі дослідження проведено глибокий правовий аналіз дисертаційних досліджень та інших наукових праць, присвячених проблематиці здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів у тому числі і питання кореляції наукових підходів щодо дефініції правосуддя.

Наголошено на тому, що наукове завдання щодо дослідження функціональних особливостей здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів необхідно вирішити із розкриттям таких особливостей у ВАКС.

Водночас, у дисертації було б доцільно більш чітко визначити, які саме теоретичні та практичні питання залишилися актуальними та не вирішеними на доктринальному рівні, а які вже були вирішені з урахуванням стану активного реформування суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів.

4. У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід судової практики у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів та практики ЄСПЛ» ґрунтовно досліджено судову практику у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів та застосування практики ЄСПЛ. Дисертантка наголошує, що судова практика у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів, а також практика ЄСПЛ мають суттєве значення для дослідження обраної теми, адже саме з їх допомогою можна дослідити прикладний характер застосування норм права, які регулюють правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів. Як наслідок, наголошено, що застосування практики Європейського суду з прав людини під час здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів прямо передбачено ч. 2 ст. 8 КПК України, а використання практики ЄСПЛ вітчизняними судами під час здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів як мотивація виправдувальних вироків не завжди пов'язана із урахуванням практики ЄСПЛ щодо провокації вчинення злочину, а також засновується на використанні доктрини «плодів отруйного дерева» та «розумного сумніву».

Підтримуючи в цілому зазначені положення, наголосимо, що висновки дослідження у цій частині могли бути посилені проєктами конструкцій відповідних норм, зокрема у частині процесуального доказування, яке б надало більш завершений вигляд сформульованих висновків та пропозицій.

Разом з тим, висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загального позитивного враження від представленої дисертаційної роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ТА ОЦІНКА ДИСЕРТАЦІЇ

Дисертація Гарматюк Віталії Олегівни «Теоретико-прикладні аспекти здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є самостійною завершеною кваліфікаційною науковою роботою, що містить нові обґрунтовані та аргументовані результати, які у своїй сукупності є значущими як для правової доктрини, так і мають практичне значення, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Гарматюк Віталія Олегівна – заслуговує на присудження освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
Хмельницького національного
університету, м. Хмельницький

О. О. Пунда